

101

**ANECDOTE CHINEZEȘTI
PLINE DE TÂLCURI ASCUNSE
ȘI DE UN RAFINAT**

UMOR

SHAMBALA, 2017

Redactarea finală a textului anecdotelor a fost realizată de profesorul de yoga Gregorian Bivolaru

***Tehnoredactare* : Gabriela Popa, Iulian Popa**

***Ilustrații* : Claudiu Mladin**

***Copertă* : Diana Vălcu**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
101 Anecdote chinezești pline de tâlc și de umor /
red.: Gregorian Bivolaru – București: Editura Shambala, 2017
ISBN 978-606-918-038-9

I. Bivolaru, Gregorian (red.)

82

© Shambala, 2017

**Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin
Editurii SHAMBALA.**

CUPRINS

Introducere.....	7
1. Un bărbat ce este demn de acest nume.....	21
2. Vinul oțetit	22
3. O obișnuință proastă	23
4. Doi căpoși.....	24
5. Cadoul pentru ziua de naștere	25
6. Hoțul care a devenit victima unui furt	26
7. Pantofi cumpărați doar pe măsură	27
8. Omul care și-a mușcat singur nasul	28
9. Omul invizibil	29
10. Un pește mic, dar cu ochii foarte mari.....	30
11. Vinul pierdut.....	31
12. Un bărbat cu memoria scurtă.....	32
13. Hoțul moralist.....	33
14. Tobă de carte	34
15. Un pasionat de antichități.....	35
16. Un sfat în aparență bun	37
17. O mică diferență de viteză	38
18. Sursa tuturor lacrimilor.....	39
19. Un bătrân idiot	40
20. Prăjiturile acrișoare	41
21. Două gesturi făcute cu aceeași intenție.....	42
22. Este dificil să devii Nemuritor	43
23. Copilul minune	44
24. Născută prea târziu.....	45
25. Prețul unei perechi de încălțăminte.....	46
26. Un caracter aprig.....	47

27. O lectică ruptă	48
28. Mutarea statuilor sfinte	49
29. Cum se croiește un costum oficial.....	50
30. Somnul continuu.....	51
31. Un împătimit al vinului.....	52
32. Roba și pălăria împăratului	53
33. Remarca ironică a unui musafir.....	54
34. Răzbunarea tatălui	55
35. La Beijing ești bătut mai bine.....	56
36. Degetele potrivite.....	57
37. Desenat din spate	59
38. Cizmele buclucașe	60
39. Acuzatorul vinovat	61
40. Plouă la fel și mai în față.....	62
41. Toate crengile cresc numai în sus	63
42. Moartea unei femei leneșe	64
43. Unde sunt ceilalți 17 arhați?	65
44. Un împătimit al trestiei de zahăr	66
45. Un cap gol.....	67
46. Același preț	68
47. O pereche de încălțăminte furată.....	69
48. Pălăria de fetru.....	70
49. Trecerea bolii la vecin	71
50. O gâscă sălbatică neprinsă, dar deja gătită	72
51. O țeastă prea moale	73
52. Pantalonii cei noi ai lui Bu Zi.....	74
53. Fierbințeala ceaiului	75
54. Haina cea nouă	76
55. Nu strica blana tigruului!	77
56. Un soț potrivit pentru o zână	78

57. Doi frați lăudăroși.....	79
58. Mandarinul prădător.....	81
59. Principiile morale ale unui mandarin.....	82
60. Faptul că tremură îl împiedică să-i fie frig?.....	83
61. Câinii cei fățarnici.....	84
62. Ouăle sărate.....	85
63. Cine mă va mai hrăni?.....	86
64. Dacă aș fi știut că o să cad iarăși, nu m-aș mai fi ridicat!.....	87
65. Un bun somnifer.....	88
66. De ce a rămas un singur ascultător.....	89
67. Medicul și săgeata.....	90
68. Gelozia femeii.....	91
69. Un indiciu fiziognomic pentru a stabili longevitatea.....	92
70. Cum i-a fost salvată viața unui ministru.....	93
71. Șapte perechi de cercei.....	95
72. Alegerea unei soții.....	97
73. O femeie geloasă, dar hotărâtă.....	98
74. O idee bună pentru a rezolva o dilemă matrimonială.....	99
75. Un decret abuziv.....	100
76. A lovi înseamnă a nu lovi.....	101
77. Fericirea peștilor.....	103
78. Cum a soluționat un sofist tocmeala pentru un cadavru...	104
79. Roba neagră ce a fost pierdută.....	105
80. Nici sare, nici oțet.....	106
81. Un academician amnezic.....	107
82. Cum să reziști până în al treilea an.....	108
83. Încă trei litri.....	109
84. Cum să bei vin dintr-o sticlă goală.....	110
85. Generalul cu pântecul nedemn.....	111
86. Scrisul cursiv.....	112

87. Ingeniozitatea unui singur deget	113
88. Omul cu fața pictată în roșu.....	115
89. Pălăria cea mare	116
90. Un contract cinstit.....	117
91. Nora cea șireată.....	118
92. Un bărbat cam flegmatic	119
93. Un subprefect neghiob.....	120
94. Siguranță personală garantată.....	121
96. Se alargă mai repede cu șase picioare decât cu patru ...	122
95. Puterea aritmeticii.....	123
97. Temnicerul care s-a pierdut pe sine	125
98. Cerb sau cerb-moscat?	126
99. Măgarul și Zhuge Ke.....	127
100. Un fiu valoros	128
101. Povestea semnificativă a bătrânei și a celor două ulcioare ale ei	coperta spate

INTRODUCERE

Umorele este larg răspândit în literatura tradițională chineză, nu doar prin glume și anecdote umoristice, ci și prin intermediul poeziei, dramei și al scrierilor de ficțiune, dar și în lucrările de istorie și filosofie.

Cu toate acestea, știm cu toții că umorul este ceva cât se poate de dificil de definit, iar oamenii din culturi și tradiții diferite au percepții diferite despre ceea ce este și ceea ce nu este umoristic. În plus, recunoașterea a ceea ce este comic nu depinde numai de un criteriu obiectiv, ci este adesea o chestiune de gust, de înțelegere și de perspectivă. În vreme ce alte tipuri de literatură pot fi ușor identificate prin anumite caracteristici formale și generice, granițele literaturii umoristice sunt, prin comparație, indistincte. Râsul poate fi provocat de aspecte aparent lipsite de legătură, dar capacitatea de a percepe incongruența plină de umor a unor fapte este adesea influențată de ambianța specifică și de cadrul cultural în care aceasta este receptată.

Acele ființe umane care împărtășesc o anumită perspectivă mai largă asupra lumii consideră, în mod inevitabil, că umorul chinezesc tradițional este amuzant. Desigur că umorul depinde, în bună parte, și de detaliile și obișnuințele vieții specifice unui anumit loc sau unei anumite epoci. Necunoașterea sau neînțelegerea acestor aspecte poate face ca ceea ce unora li se pare hazliu, altora să le scape cu totul sau, cel puțin, să îi lase un pic nedumeriți. Unele glume se pot transfera sau – ca să spunem așa – exporta fără efort din China tradițională în lumea occidentală, în timp ce altele necesită ample comentarii și explicații.

Astfel, atunci când într-o dramă chinezească sunt evocate numele persoanelor pe care un medic șarlatan le-a trimis în

mormânt cu incompetența sa criminală, oricine realizează că situația are un iz de glumă macabră. Când însă actorii, îmbrăcați în funcționari, fac o pantomimă în care se împiedică de pietrele dintr-o grădină (cu aluzie la faptul că unii dintre cei mai înalți funcționari guvernamentali au trișat la un concurs imperial de compus versuri), umorul situației poate să ne scape.

În principiu, putem să remarcăm că ceea ce este absolut specific și distinct în umorul din literatura chineză nu vizează forma pe care acesta o îmbracă, gama de subiecte pe care o acoperă sau mecanismele propriu-zise prin care funcționează, ci, mai degrabă, mulțimea de restricții morale ce i-au fost impuse, de-a lungul timpului, expresiei comice și umoristice, și mai ales glumelor și bancurilor, de către gardienii foarte serioși și severi ai moralității culturale.

Prejudecățile puritane ale adepților lui Confucius, ce au cuprins la un moment dat întreaga societate chineză, s-au impus și în abordarea umorului, pe baza doctrinei conformității sociale și a moderației. Începând de atunci, deloc întâmplător, vreme de mii de ani, intelectualii chinezi au criticat, au dezavuat și au desconsiderat manifestările publice ale umorului. Perspectiva confucianistă asupra umorului se baza pe convenții, standarde rigide și imperative morale, prin care se stabileau *a priori* comportamentele corecte și acceptabile social, fără a ține seama de natura umană și de nevoile sale psihoemoționale firești. Mai cu seamă, începând cu secolul al X-lea, sub imperiul reformelor filosofice cunoscute sub numele de neo-confucianism, manifestarea așa-zis inadecvată a umorului sau a râsului în interacțiunile sociale era interzisă.

Acest gen de prejudecăți sunt în modul cel mai clar conturate în prima lucrare cunoscută de analiză a genurilor literare, *Wen-hsin Tiao-lung (Mentalitatea literară și sculptarea dragonilor)*, scrisă la sfârșitul secolului al V-lea de către

învățaatul Liu Hsieh (465-522 d.Hr.), devenit ulterior călugăr budist sub numele de Hui-ti. În vreme ce recunoaște valoarea unor anumite genuri de umor, Liu atacă frontal stilul literar al scrierilor hazlii și satirice ale vremii sale și condamnă ideea că râsul sau gluma ar avea o valoare în sine. Nemulțumirea lui Liu, referitor la exprimarea umoristică, se referă mai ales la aluziile și la exprimările subversive ale glumelor și bancurilor, ca și la limbajul lor fără perdea, de cele mai multe ori lipsit de eleganță – în viziunea lui. El concluzionează că umorul este viclean și deplasat, extrăgându-și puterea din exagerare, uimire, analogie sau jocuri de cuvinte deșuchiate. Una dintre tezele principale din gândirea confucianiștilor tradiționaliști este aceea că semnificația cuvintelor trebuie să fie cea dată de sensul lor propriu, și nu alta, la care se face trimitere prin aluzii sau calambururi. Din punctul lor de vedere, literatura comică prezintă tocmai de aceea o problemă, căci mesajul său cel mai important nu este exprimat în mod direct. Deși consideră că în general un simț al umorului greșit orientat este periculos sau distructiv, Liu Hsieh face observația că versurile unor cântece populare ce sunt consemnate în *Li-chi (Cartea riturilor)*, în care sunt luate în derâdere anumite metehne ale funcționarilor guvernamentali, pot servi drept învățături morale, iar tiradele comice ale bufonilor de la curțile regale pot ajuta dregătorii să se ferească de comiterea unor acțiuni necugetate sau imorale. În sumă, în China tradițională umorului i se atribuia o mare putere, dar se considera că bancurile și glumele, prin însăși forma lor, încalcă morala și convențiile și se credea că, dacă sunt folosite într-un mod neadecvat, ele pot manipula într-un mod subversiv opiniile în beneficiul unor indivizi fără merite.

Ideea că umorul este dintotdeauna cumva imoral era legată de preconcepția că folosirea aluzivă și indirectă a limbajului este o formă de expresie potrivită doar în anumite ocazii și

este caracteristică numai unor ființe umane de condiție socială inferioară. Aceste (pre)judecăți au ținut multă vreme glumele și scrierile umoristice la periferia discursului chinez oficial. Glumele, farsele, ironiile, vorbitul în dodii și alte feluri de umor erau, în schimb, incluse în istoriile dinastice, în antologiile de literatură și în spectacolele oficiale. La banchetele oficiale din capitală, glumele, dialogurile, parodiile și piesele satirice erau interpretate de actori care, în virtutea unei diformități fizice sau a unui anumit statut social, erau încadrați ca membri ai unei clase inferioare celei nobiliare, care constituia auditoriul. În general, însă, scrierile umoristice, precum și compozițiile populare și cele transmise pe cale orală nu erau înregistrate sau păstrate cu aceeași atenție ca alte genuri de literatură. De altfel, multe dintre scrierile umoristice care au existat odinioară sunt acum pierdute.

Doar în perioada dinastiilor Ming (1368-1644) și Ch'ing (1644-1912), când literatura populară a devenit mai larg acceptată, glumele și piesele umoristice au început să fie în mod conștient și sistematic culese, publicate și păstrate. În ciuda restricțiilor oficiale, cărțile de glume și anecdote umoristice au proliferat și au fost copios compilate în China, de-a lungul secolelor, iar titlurile acestor colecții fac uz de termenii cei mai folosiți pentru a desemna umorul, cel mai adesea *hsiao* (râs) și *hsieh* (glumă). Temele acestor colecții de umor atrăgeau o largă audiență. Personajele lor predilecte sunt fiii neghiobi, soții aflați sub papucul nevestelor, medicii incompetenți, funcționarii idioți, judecătorii venali, călugării imorali și o întreagă adunătură de fanfaroni, hoți, lingușitori, escroci și prostănaci. Comportamentul straniu al unor oaspeți lacomi și necugetați este ilustrat în mod frecvent în dialogul absurd cu niște gazde iritabile și resentimentare. Multe dintre glume fac haz de dogmele religioase și de practicanții habotnici, iar falșii maestri taoiști și călugării budiști corupți sunt caii de bătaie

ai satirei populare. Tâlcul multor anecdote și poantele multor glume vizează obnubilarea, incapacitatea mentală, judecata strâmbă, percepțiile confuze și fantasmagorice, confuzia între starea de vis și starea de veghe, dintre Lumea Fizică și Lumea de Dincolo, incapacitatea de comunicare.

O astfel de colecție include o anecdotă despre un bețivan care se lamentează că a fost trezit din vis înainte de a avea răgazul să se bucure de vinul care fusese pus la încălzit chiar la cererea lui. „Dacă aș fi știut că urma să mă trezesc, l-aș fi băut rece!”, se plânge băutorul împătimit.

O altă anecdotă plină de haz încondeiază un bărbat care își ocărăște soția pentru că l-a trezit dintr-un vis în care el asista la o reprezentare teatrală. Ca răspuns, ea îl îndeamnă să se culce liniștit din nou, pentru că piesa nu avea cum să treacă de jumătate.

Atât glumele, cât și anecdotele pline de umor sunt incluse în lucrări datând cel puțin din perioada dinastiei Han (206 î.Hr – 220 d.Hr.). În vreme ce glumele provoacă mai mult râsul, istorioarele cu tâlc servesc și unui scop didactic, dar sunt totodată amuzante. Anecdotele, în schimb, ilustrează unele argumente morale și retorice, iar poveștile satirice despre oameni nătângi servesc drept pilde pentru evitarea acțiunilor nechipzuite și greșit orientate. Locuitorii din regatul Sung erau ținta favorită a satirei și a glumelor, mai ales în acele texte timpurii. Există mai mult de douăzeci de mostre de glume și anecdote – extrase din texte ale învățaților din școlile confucianiste sau taoiste, scrise sau compilate de Meng Tzu (Mencius), Chuang Tzu și Lieh Tzu – care făceau haz de unii prostănaci notorii ce au trăit în regatul Sung în perioada dinastiei imperiale cu același nume (960-1279).

Un binecunoscut exemplu este cel al agricultorului nerăbdător și nepriceput care a ieșit într-o zi în câmp ca să tragă doar puțin de fiecare dintre vârfurile puieților

răsădiți recent, închipuindu-și că dacă-i forțează astfel, îi va face să crească mai repede. Așa cum era de așteptat, puietii agricultorului s-au veștejit cu toții până seara. Învățul Mencius s-a folosit de această poveste pentru a face o analogie cu rezultatele dezastruoase ale unei educații morale și spirituale pripite și greșite. Altă poveste, consemnată de învățul Han Fei Tzu, relatează cum un agricultor din regatul Sung, ieșind la arat, a observat că un iepure, alergând „cu capul înainte” pe ogorul lui, s-a lovit de un buștean și și-a frânt gâtul. Agricultorul a lăsat baltă plugul și s-a așezat răbdător lângă buștean, așteptând să vină și mai mulți iepuri care, spera el, o să pătească la fel. În retorica sa, Han Fei Tzu îi aseamănă pe confucianiști, care pledau pentru aplicarea legilor și metodelor administrative învechite ale regatelor antice, cu țăranul care se iluziona că o să-i cadă în poală mulți iepuri. Cu toate că încuiații din regatul Sung par a fi țintele preferate ale glumelor, existau de asemenea satire și povești hazlii despre oamenii din aproape toate celelalte regate ale erei dinastiei Zhou: Ch’u, Ch’i, Yen, Cheng, Ch’in, Chou și Chin. Textul enciclopedic *Lü-shih Ch’un-ch’iu* (*Primăverile și toamnele învățatului Lü*), compilat în secolul al III-lea î.Hr., relatează povestea anecdotică a unui locuitor nătâng din regatul Ch’u care, traversând la un moment dat cu barca un râu, și-a scăpat din neîndemânare sabia în apă și a însemnat imediat locul din barca în care el se afla când s-a petrecut aceasta, sperând ca mai apoi, atunci când barca ar fi ajuns la mal, să se poată uita mai bine după sabie, așezându-se exact în acel loc.

Unele dintre aceste anecdote hazlii au apărut și în alte lucrări din aceeași perioadă, ceea ce indică existența unei tradiții populare, orale, din care învățații, istoricii, filosofii și scriitorii își extrăgeau argumentele cu care își ilustrau retorica. Astfel, atât în textul învățatului Han Fei Tzu, cât și în textul *Chan-Kuo Ts’e* (*Stratagemele regatelor combatante*) compilat

de învățatul Liu Xiang, este inclusă o bizară anecdotă amuzantă despre un elixir al nemuririi ce i-a fost dăruit prințului Ching. Acest elixir prețios a fost consumat pe furiș de un slujitor din suita prințului, care a scăpat însă nepedepsit, după ce unul dintre sfetnicii prințului a adus în apărarea lui două argumente ce au fost, se pare, teribil de convingătoare: în primul rând, persoana care a adus darul a afirmat că elixirul putea fi mâncat, iar în al doilea rând, să omori un om după ce el a consumat elixirul vieții ar preschimba această poțiune într-un „elixir al morții“.

Satira și umorul luau în derâdere și nepotismul, o racilă a clasei conducătoare care făcea ca – precum în mai toate administrațiile și guvernele lumii – mulți funcționari să fie niște proști. Astfel, poetul și omul politic Su Shi (1037-1101), care a fost de mai multe ori exilat ca urmare a unor intrigi de curte, a scris un poem intitulat *Despre nașterea fiului meu*, în care ironiza cu amărăciune faptul că, din cauza rivalităților, inteligența nu reprezintă întotdeauna un avantaj în politică, precum și faptul că fiii, chiar și mediocri, născuți în clasa nobiliară aveau întotdeauna un ascendent asupra copiilor străluciți născuți în pătura săracă. Iată un fragment semnificativ din acest poem:

*„Când un copil se naște, familia
Dorește ca el să fie inteligent.
Eu, din cauza inteligenței mele,
Mi-am aneantizat întreaga viață.
Trăiesc cu speranța că pruncul meu se va dovedi
Prost și ignorant.
Doar astfel, cineva poate duce
O viață liniștită
Devenind ministru.“*

Există multe glume din vechime care au persistat în literatură, circulând fie neschimbate, fie ușor modificate

în colecții ulterioare. Han Fei Tzu a inclus în textele sale o variantă a unei anecdote cunoscute despre un om din regatul Cheng care, ajungând la prăvălia pantofarului, a descoperit că a uitat acasă măsura pe care și-o luase de cu seară la picior. În loc să probeze, așa cum ar fi făcut orice om cu scaun la cap, câteva perechi de încălțări ca să vadă care îi vine mai bine, el a plecat acasă să recupereze măsura – pe care o trasese probabil pe o bucată de pânză – doar că la întoarcere a găsit prăvălia închisă. Aceeași anecdotă umoristică este inclusă și în colecția *K'ai-yen Lu (Însemnarea zâmbetelor)* din perioada Sung. Aiuriții veniți din țări străine erau folosiți ca personaje în multe lucrări din perioada Han pentru a ilustra în mod plastic argumentația retorică, iar filosofii se foloseau de umor pentru a-și dezarma oponentii în timpul dezbaterilor.

Învățătură Mencius era capabil să pună în valoare – cu retorica lui – un singur conducător, în vreme ce îi discredita și îi făcea de râs pe toți ceilalți, zdrobind orice argument politic care arăta necesitatea războiului și a taxelor împovărătoare.

În textele sale, înțeleptul taoist Chuang Tzu a inclus anecdote pline de umor și chiar de insulte la adresa unor idei greșite și a unor gânditori suciți. Într-una dintre aceste anecdote se afirmă că regele Huan al statului Ch'i, care în timp ce se afla la vânătoare a văzut un spirit și efectiv s-a îmbolnăvit de frică, a fost vizitat de clarvăzătorul Huang-Tzu Kao'ao. Acesta i-a enumerat diferite tipuri de creaturi demonice pe care le cunoștea din experiență, încheind cu descrierea unei entități care, spunea el, constituie pentru cel care o vede un semn că va deveni un conducător puternic. Regele Huan a declarat atunci că acest din urmă tip de spirit este cel pe care el l-a văzut și apoi, culmea, s-a simțit imediat mai bine. Anecdota ridiculizează orgoliile și fantezmele despre putere ale oamenilor slabi de înger. Înțeleptul Chuang Tzu a inclus, de asemenea, în scrierile sale, pasaje în care face

haz de învățatul Confucius, care este integrat ca personaj în mai multe povestiri anecdotice, fiind plasat în posturi compromițătoare sau stânjenitoare.

În ciuda preconcepțiilor, chiar și într-una dintre cele mai serioase lucrări filosofice, *Analectele lui Confucius*, s-a folosit un stil care a permis totuși includerea unor momente amuzante care, chiar dacă nu constituie umor în sine, oferă exemple de tachinare între maestru și discipoli. Astfel, informațiile din *Analecte* și din alte lucrări arată despre Confucius că, personal, era înzestrat cu un simț al umorului sănătos și că îi plăcea să glumească. În *Analecte* sunt folosite uneori muștrări pline de haz ca replici la mândrie, la orbire sau la un gen de moralism excesiv. Astfel, Confucius face la un moment dat haz de discipolul său Hui, afirmând că acesta nu îi este de niciun folos, pentru că, spunea el, „este întotdeauna de acord cu tot ceea ce zic.“ Auzind că discipolul său Chi Wen-Tzu se gândește de trei ori înainte de a acționa, întârziind mereu în tot ceea ce făcea, Confucius i-a transmis că „de două ori este destul“.

Argumentarea plină de umor a unei poziții contrare celei oficiale și pamfletul politic apar într-o varietate de texte istorice, începând cu perioada anterioară dinastiei Han și continuând până în zilele noastre. Cărți timpurii precum *Tso Chian (Comentariul Tso)* și *Yen Tzu Ch'un-Ch'iu (Primăverile și toamnele învățatului Yen)* includ anecdote despre miniștri care și-au ajutat suveranii, prin glume bine ticluite sau vorbe înțelepte, să renunțe la comiterea unor acte imorale sau nelegiuite. Biografia colectivă a bufonilor de curte din cartea *Shih-chi (Însemnările unui istoric)* a învățatului Ssu-ma Ch'in (Sima Qian) conține repovestirea unor replici persuasive și admonestări pline de umor ale unor bufoni de la curțile regale din perioada Regatelor combatante. Istoriile neoficiale și însemnările ocazionale conțin, de asemenea, anecdote

umoristice despre anumite figuri istorice, consemnări ale unor glume politice rostite în fața unor funcționari guvernamentali și exemple de zvonuri populare.

Ssu-ma Ch'in a consemnat replicile pline de umor și încununate de reușită ce au fost rostite de trei bufoni de la curte în dialogul cu regii lor, în diferite epoci anterioare. În multe cazuri metoda folosită de bufoni a fost aceea de a-i prezenta regelui în proporții exagerate acțiunea pe care intenționa să o întreprindă și consecințele ei, astfel încât să-l facă să înțeleagă greșeala pe care ar fi urmat să o comită. Într-o astfel de situație, bufonul Meng a făcut o astfel de „glumă“ cu regele Chuang din Ch'u (613-591 î. Hr.) cu privire la calul său favorit. Toată lumea știa că regele era preocupat în mod obsesiv de calul său, pe care-l îmbrăca în brocart și îl hrănea cu fructe de jojoba. El a amenințat anterior că oricine va pomeni subiectul preocupării sale excesive pentru cal va fi condamnat la moarte. Când calul a murit de obezitate, intuind ce avea de gând regele în legătură cu înmormântarea acestuia, bufonul Meng a mers la acesta și, pe un ton cât se poate de serios și de plin de respect, i-a sugerat organizarea unei înmormântări extrem de fastuoase pentru cal, care includea, printre altele, realizarea unui ritual convenit numai regilor, fabricarea unui coșciug din jad sculptat și lemn de catalpa, precum și construirea în cinstea calului a unui templu în care să se facă sacrificii pentru sufletele morților. Auzind sugestiile absurde ale bufonului, regele și-a conștientizat brusc greșeala și a renunțat la toate planurile sale de înmormântare fastuoasă.

De-a lungul istoriei, glumele, vorbele de duh au fost folosite atât de către sftetnici, miniștri și bufoni cu ținută morală plini de bune intenții, care i-au ajutat pe regi să-și corecteze greșelile, cât și de către indivizi fără scrupule mânați doar de relele intenții de a-și promova interesele,

de a-și înlătura oponenții și de a profita de pe urma conducătorilor.

Un caz aparte este cel al faimosului bufon de curte, magician, astrolog și învățat Dongfang Shuo (Tung-fang Shuo), care a fost, fără îndoială, o figură legendară prin umorul său excentric și prin comportamentul său adesea nonconformist, șocant, cutezător și chiar nesăbuit pentru curteni, dar, se pare, foarte amuzant pentru împăratul Wu (141-87 î.Hr.) din dinastia Han. După o descriere care i-a fost făcută lui Dongfang Shuo în timpul domniei împăratului Zhao (87-74 î.Hr.), „unii credeau despre el că este un înțelept. Alții îl găseau cu totul comun. Comportamentul lui jongla între seriozitate și frivolitate, între nerușinare și retractilitate. Uneori vorbea în cuvinte pline de devotament, alteori începea din senin să facă glume. Nimeni nu a fost în stare să descopere adevărata lui natură.“ Genul umoristic specific acestei personificări legendare a umorului a fost consemnat în *Cartea dinastiei Han* printr-un exemplu. Într-o zi toridă de vară, împăratul Wu a poruncit să li se ofere curtenilor un dar, constând dintr-o anumită cantitate de carne, dar slujitorul regal era foarte încet în tăierea și distribuirea acesteia. La un moment dat, Dongfang și-a tras sabia din teacă, a tăiat o bucată de carne, a pus-o în cutele robei sale și a declarat de față cu ceilalți curteni: „În aceste zile dogoritoare, este recomandat să mergem acasă devreme. Cu permisiunea dumneavoastră, îmi voi lua darul cu mine.“

În următoarea zi, la curte, împăratul i-a poruncit lui Dongfang Shuo să-și ceară iertare pentru încălcarea etichetei: „Ridică-te în picioare și mărturisește-ți greșeala!“ Shuo a făcut atunci două plecăciuni și a spus, ca pentru sine: „Ei bine, Shuo! Ai acceptat darul fără să aștepți porunca imperială – ce încălcare a etichetei! Ți-ai scos sabia și ai tăiat carnea – ce îndrăzneală singulară! Când ai tăiat, nu ai

luat prea mult – câtă cumpătare din partea ta! Apoi, ai luat-o acasă și i-ai dat-o micii tale doamne – ce inimă mare ai avut!“ Împăratul a râs și a spus: „Ți-am spus să îți mărturisești greșelile și iată că tu te ridici în slăvi pe tine însuși!“ Cu toate acestea, împăratul i-a dăruit în plus o măsură de 4 litri de vin și o măsură de 6 kilograme de carne și i-a spus să le ducă acasă „micii lui doamne“.

În timpul vieții sale, Dongfang Shuo a fost considerat un Nemuritor exilat temporar pe Pământ. La începutul domniei împăratului Xuan din dinastia Han, Dongfang Shuo a demisionat din poziția sa de înalt funcționar la curte, a părăsit reședința sa oficială și a plecat, după cum spun unii, „încotro a văzut cu ochii“. În acest punct, realitatea se întâlnește cu mitul și astfel, s-a consemnat că un număr de oameni l-au văzut urcând în spinarea unui dragon și zburând spre nord-vest, până când „a fost învăluit de o ceață atât de deasă, încât nu s-a mai putut vedea în ce direcția s-a dus“.

În lucrarea sa *T'ieh-wei shan ts'ung-t'an* (Colecție de cuvântări aduse de la Muntele de Fier care înconjoară această lume), Ts'ai T'ao include o anecdotă despre bufonul Ting Hsien-hsien care, în contextul unor reforme guvernamentale controversate, a reprodus la curtea regală o zicală care se pare că circula în acea vreme: „Să ai un cenzor care să te investigheze este mai puțin plăcut decât să ai un ministru care să te binedispună“.

După această scurtă incursiune în istoria umorului chinezesc, care este menită să creeze un cadrul cât mai potrivit pentru receptarea adecvată a anecdotelor umoristice din această lucrare, putem concluziona că umorul este inteligentă, dar nu și invers. Este o perspectivă care merge dincolo de aspectele pe care le vedem. Este o judecată pe care o putem numi mai degrabă estetică. În cele din urmă, nu este

o judecată politică, nu este una bună sau rea, este o judecată estetică legată de emoțiile umane. Dacă avem simțul umorului, înseamnă că suntem inteligenți, că suntem oameni. Chiar și umorul negru este necesar. Când ne confruntăm cu o situație grea, chiar înfricoșătoare, recurgem la umorul negru, care mai poate fi numit și haz de necaz.

Umorele este universal. Chiar dacă există umor chinezesc, englezesc sau românesc, acestea reprezintă doar anumite nuanțe care reflectă specificul zonei, însă umorul în sine este același. În esență, nu există diferență. Umorele sănătos este pur și simplu umor, în toate epocile, în toate tradițiile și în toate civilizațiile.

În general, dincolo de neajunsurile oricărei traduceri, sarcina interpretării anecdotelor este lăsată în seama cititorului. Această stare de fapt și totodată această cerință este în parte o chestiune de stil și în parte o consecință a conciziei acestui gen literar. În vreme ce tehnicile folosite în oratorie fac ca vorbitorii să se străduiască să obțină un efect de simetrie, de paralelism, de corespondență și de echilibru, în cadrul anecdotelor, în schimb, orice efect de echilibru este chiar evitat, fiind favorizat un stil asimetric, lapidar, succint, aluziv, chintesențial. În aceste condiții, chiar și o interpretare literală a textului cere un real talent din partea cititorului. Nu doar unele pasaje, ci chiar și anumite anecdote, în întregime, cer din partea cititorului cultură, intuiție și chiar înzestrări de exeget. Unele anecdote sunt atât de concise și de lipsite de indicii pentru o judecată adecvată, încât rămân enigmatice. În lipsa înțelegerii care articulează evenimentele și narațiunea anecdotei, cititorul se poate confrunta chiar cu obstacole în prinderea tâlcului sau, altfel spus, a poantei. Totuși, însuși exercițiul în sine al citirii anecdotelor antrenează, într-un fel, cititorul să își formeze o gândire proprie, să-și trezească o anumită intuiție și capacitate de a face conexiuni, să nu facă